

Heli Katajamäki

PIDÄMME SINUSTA, LORDI!

Jälleen on yksi mediakohu takanapäin. Aihekin tuntuu tutulta: kohuttiin siitä, mikä on sallittua ja mikä ei, millainen oikeus julkkiksilla on yksityisyyteen ja mitkä ovat sananvapauden rajat. *Seitsemän päivää* -lehti, *Katso*-lehti, *Hämeen Sanomat* ja *Aamulehti* julkaisivat kuvia Lordi-yhtyeen jäsenien kasvoista ilman maskeja. Kun vertaa Lordin paljastuskohua aikaisempiin sensaatiohakuisten journalismin tekemiin paljastuksiin, kohua ja sen syytä voi luonnehtia pisaraksi valtameressä (vrt. esim. Nordenstreng & Heinonen (toim.) 2002). Maskinaamaisen hirviön paljastuminen tavallisen näköiseksi ihmiseksi ei liene aiheuttanut kovinkaan paljon inhimillistä kärsimystä, ja vetoomustaan olla paljastumatta Lordikin perustelee lähinnä yhtyeen vaivalla rakennetun salaperäisyyden säilyttämisellä. Lordin brändi tuskin kaatuu paljastukseen. Maskin takaa paljastui ihminen, joka on helppo istuttaa suomalaiseksi kansallisuuden ikoniksi. Myös kohun aikana ääneen päässeet toimittajat tuntuivat järjestään olevan sitä mieltä, että kuvan julkaisu on sananvapautta, ei tuomittavaa tai ainakin ymmärrettävää toimintaa (ks. Meriläinen 27.5.2006, Mykkänen 28.5.2006, Ukkola 30.5.2006). Kansa oli eri mieltä, suuttui ja aktivoitui.

Kohu olikin näyte siitä, miten uusi viestintätekniikka toimii mielipiteen esittämisen apuna, ja miten tarpeeksi suuri massa saa aikaiseksi ainakin sen, että media joutuu miettimään toimintatapojaan. Aktivoituminen ja sen vaikutukset pohjautuivat myös siihen, että muun muassa sähköpostiaaltona tiedotettu boikotointisivu (Boikotoikaa *Seiskaa*) oli hyvin laadittu, ja siinä annettu informaatio johdatti boikotoimiseen osallistuvaa aktivistia toimiin, jotka taloudelliseen voittoon pyrkivät mediatkin huomaavat. Boikotointisivussa oli boikotointikehotuksen lisäksi mukana linkit, joiden kautta *7 päivää* -lehden perumisen tai suoramarkkinoinnin kiellon saa toteutettua, jolloin kynnyksensä perua lehti todennäköisesti laskee. Boikotointisivu sisälsi myös linkit muihin Aller Julkaisut Oy:n julkaisemiin lehtiin ja muutamien tilausten perumiseen, linkin Käännä *Seiska* nurinpäin -kampanjan sivulle sekä ”*7 päivää* -lehti boikottiin” -adressiin. Kun yli 232 000 ihmistä kirjoitti nimensä nettiaadressiin (STT 28.6.2006), ihmismäärä riitti myös pelästyttämään muutamia mainostajia, jotka peruivat mainoskampanjansa lehdessä.

• • •

Toukokuun lopussa tunteet siis kuohuivat. Lordi-yhtyeen jäsenten kasvokuvia julkaisseet lehdet saivat lukijoiltaan paljon palautetta, ja keskustelupalstat täyttyivät kommentteista, joissa arvosteltiin lehtiä. Erityisesti *7 päivää* -lehden omilla keskustelupalstoilla tunteet kävivät kuumina, ja viestien sanoma oli kesyimmillään tyyliä *Seiska* roskikseen!, Törkimykset ja Häpeä *Seiska*!! Koska boikotointi keskittyi erityi-

sesti *Seiskaan*, toissijaisesti saman julkaisijan *Katso*-lehteen sekä *Hämeen Sanomiin* ja *Aamulehteen*, keskityn myös minä kirjoituksessani *Seiskaan*. *Seiska* poikkeaa *Hämeen Sanomista* ja *Aamulehdestä* siten, että se keskittyy juuri viihteseen ja julkkisten yksityisyyden kuvaamiseen. Se edustaa sensaatiojournalismia, eikä sillä yleensä (paitsi poikkeustapauksissa, kuten tässä) ole kosketuspintaa niin sanottujen vakavien asioiden kanssa.

Keskustelupalstojen viesteissäkään ei nouse esiin pelkästään kiukku paljastuksesta, vaan useissa viesteissä kyseenalaistetaan myös koko viihdejournalismin ja paparazzi-kulttuurin olemassaolon tarve. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka moni tarkastelee kyseenalaistaen koko viihdejournalismin kenttää? Vaikka *Seiskaa* boikotoivassa adressissa adressin vastuuhenkilö Iksu kirjoittaa vetoamuksessaan, että "tämä kirjoitus ja valokuvan esiintuominen oli lopullinen niitti ennestään inhoamani lehden toimintatapaa vastaan" (<http://www.adressit.com/ansku69>), adressilistalta löytyvä lista "Juorulehdet boikottiin!" on kesäkuun 29. päivänä kerännyt vasta 188 nimeä ja kaikkia Aller-konsernin lehtiä boikotoiva 2056 nimeä (<http://www.adressit.com/>). Suurin tunnekuuhu liittyi siten nimenomaan Lordin kasvojen paljastamiseen, ei koko sensaatiojournalismiin.

Sensaatiohakuinen viihdejournalismin on aina "kärsinyt" arvostuksen puutteesta, ja sen huono arvostettuus näkyy niin journalismin tutkimuksen historiassa ja nykypäivässä, mutta myös kansalaisten käsityksissä (ks. esim. Katajamäki & Ketola 2005). Yksi viihdejournalismin paradokseista on se, ettei sitä arvosteta, mutta se on silti kannattavaa. Paljastukset kiinnostavat ihmisiä. Viihdejournalismin tekijät ovat puolestaan tottuneet siihen, että heidän tyylinsä puree. *Seiskan* levikki on kasvanut sen perustamisvuodesta 1992 alkaen vuosi vuodelta. Kokemus on opettanut, että juoruilu, tunteilu ja ilkeily myy.

• • •

Tunteilu ei kuulu pelkästään kiivaisiin keskusteluihin verkossa tai kotona, vaan tunteilu rakentuu myös viihdelehtien juttujen kielenkäyttöön. Fakta arvotetaan helposti joko hyväksi tai huonoksi asiaksi, kun viihdejournalisti kirjoittaa myyvää lehtreä. Tunteet käyvät kuumina erityisesti suhteessa kotimaisiin ja ulkomaisiin julkkisiimme, ja suhtautuminen heihin saattaa olla joko hyväksyvä tai tuomitseva. Esimerkiksi lihavuudesta kirjoitetaan tuomitsevaan sävyyn (lihavuuskirjoittelusta ks. esim. Kyrölä 2004). Vaatetuksen arvostelu on toinen esimerkki siitä, kuinka viihdelehti näpättelee julkkisiä. *Ilona*-lehdessä (6.4.2006) pohdittiin, mikä Naomia vaivaa, kun hän käyttää housuja, joissa on rispaantuneet lahkeet. Samassa lehdessä kuitenkin toinen julkkis tuntuu vetoavan toimittajaan vaatetuksen harmaudella. Jutussa Reese Witherspoonin tavallisuus ihastuttaa ja juttu on otsikoitu "Pidämme sinusta, Reese Witherspoon". Jutun mukaan "pidämme Reesestä, koska hän syö tavallista ruokaa, pukeutuu arkisesti, näyttää normaalilta ja vastustaa Hollywoodin langanlaihaa naiskuva". Kielenkäytön näkökulmasta kiinnostavaa on erityisesti se, että toimittaja arvottaa tekstissä näkyvästi Reesen 'ihanaksi ihmiseksi'. Toimittaja on itse äänessä, ja ottaa tekstuaalisesti joukkoonsa myös lukijat käyttämällä monikon ensimmäistä persoonaa. Samalla toimittaja tarjoaa lukijalle lukija-asemaa, josta Reeseä katsellaan hyväksyvin silmin.

Kieleen kirjoittautuvilla arvostuksilla on yhteytensä myös kulttuurin yleisiin arvostuksiin, ja sitä kautta ihmisten tunteisiin ja käsityksiin siitä, mikä on luvallista ja mikä ei ole. Erityisesti silloin kun tunteillaan, ei olla kaukana myöskään siitä, mitä kukin arvostaa. Uusi kansallissankarimme Lordi on pääosin paistatellut julkisuudessa ja saanut arvostusta. *Ilta-Sanomien* julkaisi voiton jälkeisenä maanantaina 20-sivuisen *Lordi-Extran* (22.5.2006), erikoislehden "Suomen historiallisesta viisivoitosta". Lehdessä *Ilta-Sanomien* Iina Artima-Kyrki pyytelee pääkirjoituksessa anteeksi Lor-

dilta ja faneilta, ettei uskonut Lordin voittoon aikaisemmin. ”Keräilyharvinaisuus”, *Erikois-Seura* (24.5.2006) julistaa kannessaan ”Kiitos Lordi”.

Lordi-yhtyeen jäsenet paljastettiin kuvin, ei sanoin. Kuvan julkaiseminen tulkittiin *Seiskalta* ala-arvoisena tekona, joka osoitti, ettei *Seiska* kunnioita tai pidä Lordista. Samalla *Seiska* sivuutti yhtyeen keulahahmon Tomi Putaansuun pyynnön, joka julkaistiin muun muassa *Helsingin Sanomien* uutisessa (23.5.2006), jossa Lordi toistaa aikaisemman toiveensa pitää kasvonsa näkymättömissä: ”Toivomme, että ette lähtisi tuhoamaan meidän duunia. Vaikka se tuntuu teistä pelleilyltä, se pelleily toi Euroviisut Suomeen.” Lordin sanavalinnat rakentavat kuvaa voiton syystä (pelleily = maski) ja seurauksista, eli työn tuhoutumisesta. Keskustelupalstoilla kannattajat pohdiskelivat ja toivoivat jo etukäteen, että suomalaiset lehdet pystyisivät kunnioittamaan toivetta (esim. YleX:n Lordi Radio Suomessa -keskustelun alussa 23.5.2006). Tilanteessa oli poikkeuksellista se, että Putaansuun mediassa esitetty pyyntö sai julkisuutta, ja moni lukija tiesi sen etukäteen. Kun *Seiska* paljasti Tomi Putaansuun kasvot, se ei ottanut huomioon, että lukijat tulkitsisivat tämän loukkauksena. Arkijärjen mukaisesti jonkun pyynnön huomiotta jättäminen kertoo siitä, ettei pyyntöä eikä pyytäjää kunnioiteta.

Näin jälkikäteen voikin sanoa, ettei *Seiskassa* aistittu, että tämän julkiksen suhteen liikutaan herkällä alustalla. Euroviisuissa on jotain yllättävän yhteisöllistä. Vaikka kiinnostus niihin on usein sammunut samaa tahtia kuin toiveet edustajien saamista pisteistä, suurin osa on joskus niitä katsonut, lehtijuttuja lukenut tai vähintäänkin kuullut, että *Tipitiilläkin* on yritetty pärjätä Euroviisuissa. Niinpä ei oikeastaan ole ihme, että kun kauan odotettu menestys Lordin voiton myötä on saavutettu, Lordista on tullut kansallisuusomaisuutta.

Kunnioituksen ja pitämisen tie olisikin ollut Lordin suhteen riskittömämpi strategia. Jos *Seiska* olisi tuonut esiin ”Pidämme sinusta, Lordi” -jutussaan viisi seikkaa Lordin maskissa, se olisi saanut puolelleen ainakin ne, jotka näkivät Lordin voiton hyvänä näpäytyksenä niille maille, jotka yrittivät menestyä vähissä vaatteissa. Viihdejournalismillekin selkkauksella lienee opetus: paljastuksillakin on rajansa. Mitä kaukaisemmasta kulttuurista julkkis on, mitä poliittisempi hahmo hän on ja mitä pienempi yhteisö häntä fanittaa, sitä turvallisempi julkkiksestä on olla pitämättä. Tunteilevan tekstin hyvä ja huono puoli on se, että samanmielinen lukija jakaa tunteen ja nyökkäilee tyytyväisenä, koska hän jakaa myös ne kulttuuriset arvostukset, jotka tunteileva teksti nostaa pintaan. Samaan aikaan erimielinen lukija ärsyyntyy. Ärsyyntyessään lukija saattaa myös muistaa, että lehden lukemisen voi yhtä hyvin jättää tekemättä.

• • •

Yksi boikotointikampanja tuskin riittää kääntämään kulttuurissamme vallalla olevaa viihteellisen ja sensaatiohakuisen journalismin tarjontaa ja kysyntää eri suuntiin. Korkeintaan se vähentää sensaatiojournalismin jo entisestään olematonta arvostusta. Vuoden 2005 levikintarkastuksen mukaan *Seiskan* levikki oli 264 067. *Seiska* iloitsi Internet-sivuillaan levikin kasvaneen vuosi vuodelta suuremmaksi. Ensi vuoden kevällä näemme, pienenkö *Seiskan* tai jonkin muun konserniin kuuluvan lehden levikki. Tosin on mahdollista, ettei *Seiska* edes pyydä levikkiään tarkistettavaksi. *Seiska* nimittäin näyttää pyrkivän unohtamaan koko episodin: suurieleisesti toteutetun anteeksipynnön jälkeen *Seiska* on siivonnut kaiken Lordi-keskustelun nettisivustoltaan, myös päätoimittaja Eeva-Helena Jokitaipaleen anteeksipynnön. Myös muilla keskustelupalstoilla keskustelun aiheet ovat vaihtuneet. Kiivas keskustelu on medialogiikan mukaisesti vaimentunut ja vaimennettu, mutta ehkä jotain siitä jää myös kulttuuriseen muistiimme?

Lähteet

- Aamulehti* 23.5.2006: B27. Uutinen otsikolla Tomi Putaansuun kasvat kiinnostavat ulkomaillakin Adressit.com -sivusto. Saatavilla osoitteesta <http://www.adressit.com>. Luettu 29.6.2006.
- Ahloth, Jussi. Pääministerikin onnitteli hirviöitä. Euroviisuvoittajat esiintyvät Kauppatorilla perjantaina. *Helsingin Sanomat* 23.5.2006: C3.
- Artima-Kyrki, Iina. Anteeksi, Lordi ja fanit! *Ilta-Sanomat. Lordi-Extra*. 22.5.2006: 2.
- Erikois-Seura* nro 21B, 24.5.2006.
- Boikotoikaa Seiskaa -sivu. Saatavilla osoitteesta <http://hannu.biz/seiska/> tai <http://boikotoikaaseiskaa.tk/>. Luettu 3.7.2006.
- Ilkan toimitus. Lordi-kirjoittelu päättyy. *Ilkka* 1.6.2006: 3.
- Ilta-Sanomat. Lordi-Extra*. 22.5.2006.
- Jokinen, Riku & Iiro-Pekka Airola. Vain kolme ihmistä osoitti mieltään 7 päivää -lehteä vastaan. Poliisi ja media olivat varautuneet mittavampaan mielenosoitukseen. *Helsingin Sanomat* 27.5.2006: A12.
- Katajamäki, Heli & Johanna Ketola (2005) Paparazzeja ja wannabe-älykköjä – Katso!-lehden ja Kauppalehden toimittajat opiskelijoiden silmin. Teoksessa Erikoiskielet ja käännosteoria. Vakki-symposiumi XXV. Vaasa 12.–13.2.2005. (toim.) Karita Mård-Miettinen & Nina Niemelä. Vaasan yliopiston käännosteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut 29.
- Kettunen, Heli. Kirje päätoimittajalta. 26.5.2006. Saatavilla osoitteesta http://www.katso.fi/_a38192/kirje+paatoimittajalta/. Luettu 3.7.2006.
- Kuivalainen, Jaakko & Petri Sajari. Olvi keskeytti mainoskampanjan Seiskassa. *Taloussanommat* 26.5.2006.. Oli saatavilla osoitteesta <http://www.taloussanommat.fi/etusivu/5796805.asp>. Luettu 6.6.2006.
- Kyrölä, Katariina (2004) Piilossa kilojen alla. Lihavuus, sukupuoli ja seksuaalisuus 7 päivää -lehdessä. *Tiedotustutkimus* 3/2004.
- Levikintarkastus 2005. Saatavilla osoitteesta <http://www.levikintarkastus.fi>. Luettu 3.7.2006.
- Meriläinen, Reetta. Kuvanvapaudesta. *Helsingin Sanomat* 27.5.2006: A12.
- Mykkänen, Pekka. Lordi ja Muhammed. *Helsingin Sanomat* 28.5.2006: C3.
- Nordenstreng, Kaarle & Ari Heinonen (toim.) (2002) Mediaetiikan kipupisteet. Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja C35. Saatavilla osoitteesta <http://tampub.uta.fi/tiedotusoppi/951-44-5392-1.pdf>. Luettu 3.7.2006.
- Seiskan toimitus. Saatavilla osoitteesta http://www.seiska.fi/toimitus/toimitus/_a27004/. Luettu 3.7.2006.
- 7 päivää -lehti boikottiin adressi. Saatavilla osoitteesta <http://www.adressit.com/ansku69>. Luettu 3.7.2006.
- Stara. Katso julkaisee uusia Lordi-kuvia. Seiska pyytää anteeksi. 26.5.2006 ja päivitys 28.5.2006. Saatavilla osoitteesta <http://www.stara.fi/?p=3489>. Luettu 3.7.2006.
- STT. Kansan mielestä Lordin pyyntöä olisi pitänyt noudattaa. Yhtyeen keulahahmon maskittoman kuvan julkaisemisesta nousi kohu. *Ilkka* 26.5.2006: 15.
- STT. Julkkisellekin yksityisyyttä. *Ilkka* 26.5.2006: 15.
- STT. Seiskaa boikotoi yli 232 000. *Helsingin Sanomat*. 28.6.2006: 22.
- Ukkola, Tuulikki. Sananvapauden viimeinen linnake. *Mediaviikko* 30.5.2006. Saatavilla osoitteesta <http://mediaviikko.fi/artikkeli/1419/tuulikki-ukkola-sananvapauden-viimeinen-linnake>. Luettu 3.7.2006.
- Yle24, STT. Seiska- ja Katso-lehdet pyytävät Lordin kuvien julkaisua anteeksi. 27.5.2006. Saatavilla osoitteesta <http://www.yle.fi/eurovision/delta/uutiset/vu101805.php>. Luettu 3.7.2006.
- Yle24, STT. Historiallinen euroviisuvoitto Suomeen. Lordin voitto rikkoi viisukirouksen. 21.5.2006. Saatavilla osoitteesta <http://www.yle.fi/eurovision/delta/uutiset/vu101785.php>. Luettu 3.7.2006.
- Viitanen, Tuulia. Viisuhirviön yksityisyys murenee. *Hämeen Sanomat* 24.5.2006: 22. Viitattu 5.1.2005.

Keskustelupalstat

- Ylen Euroviisut -sivusto.
- Saatavilla osoitteesta <http://chat.yle.fi/euroviisut/ubbthreads/postlist.php?Cat=&Board=tokapalsta&page=0&view=collapsed&sb=7&o=365>. Luettu 3.7.2006.
- Seiskan musiikki-aiheinen keskustelupalsta. Saatavilla osoitteesta <http://www.seiska.fi/kahvihuone/keskustelut/musiikki/>. Luettu 6.6.2006 ja 3.7.2006.
- Seiskan julkkis-aiheinen keskustelupalsta. Saatavilla osoitteesta <http://www.seiska.fi/kahvihuone/keskustelut/julkkisjuorut/>. Luettu 6.6.2006 ja 3.7.2006.
- Suomi24 -keskustelupalsta. Saatavilla osoitteesta <http://keskustelu.suomi24.fi/show.fcgi?category=124&conference=150000000000020&subcat=435>. Luettu 3.7.2006.
- YleX-keskustelupalsta. Otsikon Lordi Radio Suomessa -alla. Saatavilla osoitteesta <http://chat.yle.fi/ylex/ubbthreads/showflat.php?Number2218140>. Luettu 3.7.2006.

Tapahtumaketju

la 20.5.2006

- Suomen edustaja Lordi voittaa Euroviisut-laulukilpailun (YLE24, STT 21.5.2006)

ti 23.5.2006

- Lordin toive pitää kasvonsa näkymättömissä toistetaan jälleen kerran (*Helsingin Sanomat* 23.5.2006)
- *Aamulehden* paperiversiossa uutisen kuvituksena on *Bild*-lehden kansi, jossa on kasvokuva maskittomasta Lordista eli Tomi Putaansuusta (lähde: *Aamulehti* 23.5.2006)

ke 24.5.2006

- 7 päivää -lehden paperiversiossa (21/2006) kuva maskittomasta Tomi Putaansuusta (kuva julkaistu vuonna 1999 *Helsingin Sanomien Nyt*-liitteessä) (STT/Ilkka 26.5.2006)
- *Hämeen Sanomat* julkaisi paperiversiossaan kuvia kansainvälisistä verkkosivuista, joilla Lordi on ilman naamiaa. (Viitanen / *Hämeen Sanomat* 24.5.2006)

ke 24.5.2006–pe 26.5.2006

- boikottilistalle alkaa kertyä nimiä, perjantai-iltaan mennessä nettiaadressissa on yli 232 000 nimeä, joista eri ip-osoitteita on yli 126 000 (STT / *Helsingin Sanomat* 28.5.2006)

pe 26.5.2006

- Kansan mielestä Lordin pyyntöä olisi pitänyt noudattaa. Yhtyeen keulahahmon maskittoman kuvan julkaisemisesta nousi kohu. (STT/Ilkka)
- 7 päivää -lehti pyytää Lordilta anteeksi päätoimittaja Eeva-Helena Jokitaipaleen avoimella kirjeellä, joka on julkaistu lehden verkkosivuilla (*Stara* 26.5.2006, kirjettä ei löydy enää *Seiskan* sivuilta)
- 7 päivää -lehti pyytää anteeksi myös televisiossa MTV3-kanavalla, lyhyt mainos, jossa Lordin kuva ja teksti "Anteeksi Lordi!" (*Stara* 28.5.2006)
- *Katso*-lehti julkaisee muiden yhtyeen jäsenten kuin Lordin kuvia maskeitta
- *Katso*-lehti pyytää anteeksi Lordi-yhtyeeltä ja faneilta ja tekee lupauksen, ettei enää julkaise yksityiskuvia jäsenistä (*Kettunen* 26.5.2006)
- mielenosoitukseen *Seiskan* toimituksen eteen saapuu vain kolme mielenosoittajaa (*Helsingin Sanomat* 27.5.2006)
- Helsingin Sokos-tavaratalo vetää *Seiskan* uusimman numeron pois myynnistä (YLE24, STT 27.5.2006)
- Olvi ja Travellink lakkauttavat mainontansa *Seiskassa* (*Taloussanomat* 26.5.2006)

ke 24.5.2006–pe 2.6.2006, ma 3.7.2006

- keskustelupalstoilla käydään kiivasta keskustelua, esimerkiksi Ylen Euroviisut-sivustolla otsikon Perhanan lehdet! -alla (luettu 3678 kertaa, viestejä 125, viimeisin viesti 28.5.2006), Suomi24:n sivustolla Euroviisut-keskusteluissa 7-päivää meni tekemään sen (luettu 132 720, viestejä 243, viimeisin viesti 29.5.2006) otsikon Ei enää *Seiska*-boikottia (luettu 554 kertaa, viestejä 14, viimeisin viesti 2.6.2006) ja Boikotoikaa *Seiskassa* mainostavia firmoja! (luettu 1028, viestejä 81, viimeisin viesti 5.6.2006). Molemmilla sivustoilla euroviisuaiheinen keskustelu jatkuu heinäkuun 3. päivänä, mutta kuvien julkaisuun liittyvä keskustelu on vaimentunut.
- 7 päivää -lehden internetsivuston keskustelupalstalla kiivailuja *Seiskaa* kohtaan, myöhemmin viestit poistettu sivustolta, viestiketjussa aukko 21.5.–30.6.2006 välillä